

Nr 189.

Av herr **Lindhagen**, om revision av skogsvårdslagen m. m.

Det har i en föregående motion framhållits, att åkern och skogen äro våra största naturrikedomar. Det har betonats, att skogen måste i vårt klimat stödja både jordbruket och industrien för att de skola avkasta vad som vederbör. När jämnviktsläget och intressenas harmoni blivit till skydd för det hotade åkerbruket någorlunda återställt genom norrländska förbudslagen, blev det en förpliktelse att rikta uppmärksamheten på försummelseerna i skogsvården.

År 1907 väcktes därför såsom ett komplement till norrlandslagstiftningen åtskilliga motioner om statsåtgärder för att befärma vården om enskilda skogar. Såsom vägledning anfördes följande:

»Ett svenskt framtidsvärde, som visserligen är annat men icke stort mera heller, ligger i skogsmarken och skogarna. Men vi kunna aldrig nå det utan genom rubbningar i ett stort och mäktigt gammalt värde, nämligen det äganderättsbegrepp, som krävt och fortfarande kräver för sig oantastlighet.

Skogen kunde vara en av svenska folkets största rikedomar. Landets natur är enastående ägnat för skogsbruk. Oändliga marker lämpa sig endast för detta. Klimatet gör visserligen återväxten långsam, men lämnar i ersättning ju längre man kommer mot norr ett fastare och värdefullare virke. Snöbetäckningen om vintrarna, de öppna vattendragen om somrarna möjliggöra virkets utdrivning till billigare kostnader.

Men skogen är något ännu mer. Den täcker karga marker med växtlig mylla, den skyddar mot torka, skänker svalka och värnar oss mot köld och bitande vindar, den växer villigt åt oss på de ofruktbaraste marker för tillgodoseende av våra behov, blott vi skona den något litet. Skogen läker sorgerna, den bringar ro åt trötta sinnen, samt hälsa i sjukdomen, den lockar till tankar och eftertanke; med ett ord, man blir en bättre människa på tu man hand med skogen. Intet är heller fagrare än skogen och vad den gömmer. Långt upp i lappmarkerna kunna tallarna stå tätt mitt i mossiga stenören med smärta mjällgula stammar och högburna kronor, speglande sig i den drömmande skogssjöns vatten under midsommarnattsljuset. Detta är underbart. Skogen är vår vän i alla avseenden, vi måste älska och vårda den.

Det är som sagt icke blott ekonomiska värden det här gäller. Där skogen växer frisk och kraftig och tillika är folkets egendom, där växer det också något i befolkningens sinnen, något av förhoppningsfullhet, självständighet och skönhetssinne. Men där markerna ligga ofruktbara med marbuskar och färbeten, som knappt äro mer än teoretiska, där dör något bort av livskraften också hos folket.

Om man av det nu sagda väl får en bild av, hur det borde och kunde

vara, så företer åter verkligheten en sorglig bild av förödelse och vanvård. Svenska folkets stora flertal har ingen känsla för vad skogen gömmer åt dem. Bekymren för det dagliga uppehållet vållar mycken missvård och detta kan ju vara förklarligt och förlåtligt för alla de små skogsägarna. Men värre är, att all möjlig konkurrerande trävaruindustri, som växer upp likt svampar ur jorden, samt spekulativa skogsköpare i mängd, som vilja förtjäna en förmögenhet utan arbete, locka skogsägarna att för en tillfällig, flyktig vinning skövla skogarna. Härigenom går icke blott skogskapitalet bort för en eller flera generationer, markens egen produktionsförmåga avtar genom missvården, där den ej, såsom ofta är fallet, alldeles upphör. Detta är en stor sak för land och folk, det måste med tiden bli en uppyreckning på detta område. Det är också en sak, som ej kan anstå tills vidare. Ofantliga inkomster går landet förlustigt, därigenom att skogsmarkerna ej avkasta vad de kunna. Varje åtgärd, som i tid bidrager till att rätta något på detta missförhållande, betyder en tidigare vinning.»

Därförinnan hade år 1903 antagits en lag om vården av enskilda skogar, byggd på föreskrifter om återväxt. Förslagen av år 1907, bifallna i flera delar av andra kammaren och sedan delvis upprepade, gingo längre. De befattade sig icke blott med vården av skogarna utan även med äganderätten till desamma.

Äganderätsfrågan är den grundläggande men också indirekt av betydelse för vården. Det har redan erinrats, att i vårt kalla klimat behöver jordbruket i de flesta fall stöd av skogen. Det behöver således äga skogsavkastning. Enligt tradition, stödd av den allmänna meningen, bör jordbruket därför äga skogsbördig mark likaväl som åker och äng. Jordbrukaren blir därigenom mera oberoende och kan med sparsamhet tillgodogöra sig avfall, som lämnas kvar till föga nytta på de stora skogsdomänerna.

Ett annat system är att den för jordbruket erforderliga skogsmark avsättes till allmänning under offentlig kontroll. Detta var i de sydliga landsdelarna den gamla tidens system. Liberalismen i förbund med den egna nyttan upplöste till stor del de gamla allmänningarna. En förnyad längtan efter dem har nu kommit tillbaka och till en början lett till avsättning av en del sockenallmänningar i det nordliga Norrland i sammanhang med avvitt-ringarna. En riksdagsskrivelse av år 1904 begärde lagstiftning för tryg-gande av bemödanden att upprätta gemensamhetsskogar, men den har ännu ej lyckats slå sig fram till ett förverkligande.

Ett tredje system för att trygga husbehovsvirke åt jordbruket är att till-försäkra detsamma erforderligt virkesbehov från andras skogar. Dessa servitut äro utmärkande särskilt för vår tid. Staten använder dem gärna vid sina kolonisationer och skogsbolagen bruka dem ofta, när de avstycka jordbruket från skogsmarken. Systemet innebär ett misstroende mot jordbrukaren, men utsätter både honom och jordbruket för mångahanda missbruk och äventyr, särskilt från enskilda skogsägare. Även servitutshavarens sinne för sparsamhet försvinner.

Det har ansetts nödvändigt för jordbrukare i landets nordligare delar att även äga någon skog till avsalu. Fortfarande existerar ett sådant behov såvida jordbrukaren vill undgå att tiggas arbetsförtjänst vanligen långväga

från hemmen av bolagen eller staten. Detta förhållande har givit upphov till det så kallade stödskogsbegreppet. Nämda arbetsförtjänst tryter alltmer. En och annan undantagsmänniska kan föda sig med jordbruk däruppe någon gång till och med utan husbehovsskog. Men det möter svårigheter för det stora flertalet. Och så kommer det nog att bliva under långa tider. I Västerbottens lappmarker ovan odlingsgränsen har i anledning av 1901 års norrlandsmotion den saluskog, som genom avvitrting tilldelades bönderna, avsatts till sockenallmänningar. Där har således stödskogen blivit en permanent institution till stöd för jordbruken. Bolag får ej köpa annat än överloppsskog utöver stödskog. Däremot har stödskogsbegreppet fått giva vika, då bolag från tidigare förvärvade hemman vill avsöndra jordbruket. I dylika fall behöver blott husbehovsskog tilläggas. Detta har skett för att köpare skola gå i land med förvärvet. I sak betyder emellertid detta en proletarisering av den på detta sätt tillkomna bondeklassen och en kapitulation i fråga om upprätthållandet av statens jorddonationers ändamål.

Kvar står i varje fall det sakförhållandet, att en tillräcklig del av den svenska skogsmarken måste stå till förfogande för jordbrukets behov på ett eller annat sätt.

Ett annat problem är, huru de stora skogsmarkerna, som ej äro oundgängliga för jordbruket, böra rationellast ägas. För närvarande äro de fördelade på staten, industribolag, enskilda godsägare eller storbönder samt allmänningar, tillhörande härader, socknar och i någon mån även länen. I äldre tider ansågs staten företrädesvis böra äga skogarna. Denna äganderätt behöll staten ända in till senare tid, så vitt rörde skogsvidderna i Norrland och övre Dalarna samt Värmland. I det senare landskapet lade sig de enskilda helt enkelt till med statsskogarna. I de andra trakterna skänkte kronan bort sina skogar dels till industrien och dels till jordbruket. Detta senare skedde genom de s. k. avvitrtingarna. Det gick så långt att kronan ej ens behöll kronoparker eller avsatte någon del av donationsskogen till sockenallmänningar. Först mot slutet av avvitrtingarna träffades sådana förfoganden. Ett uppvaknande således till insikt om, att även det allmänna borde äga skogsmark till gagn för alla medborgare.

Sedan den tiden har staten alltmer utvidgat sina kronoparker genom inköp, ofta av mark, som den förut bortgivit. Medverkan från statsmakten till bildande av sockenallmänningar har däremot som sagt icke kunnat genomföras i vidare mån än som skett vid avvitrtingarna.

Detta pågående förstatligande av en del skogsmarker har icke mött någon offentlig gensaga. Särdeles intresseväckande är ett uttalande av den stora kommittén för främjandet av den enskilda skogshushållningen av år 1896 (F. von Essen, Hugo Tamm, Bernhard Martin, A. Asker, C. M. Sjögren, C. H. R. Rappe och Olof Jonsson i Hov). Kommittén ifrågasatte nämligen särskilt ingripande mot skogar av större omfattning och grundade detta förslag på den enhälliga meningen, »att man ej kan vänta några tillfredsställande resultat av den privata skogshushållningen, varemot staten

enligt alla länders erfarenhet vore den yppersta skogsägaren». Det är anmärkningsvärt, att kommitténs medlemmar väsentligen tillhörde de konservativa partierna.

Nu förnimmas som sagt åter tecken till ett uppblossande av skogsindustriens imperialism. Dess anspråk att få lägga under sig alla skogarna undantager icke statsskogarna, ehuru man ej direkt ännu uttalar sig för olämpligheten av statens skogsförvärv. Däremot betonas ofta vikten av att skogarna sammanföras till större komplex under kapitalstarka brukare. Man får givetvis här skilja mellan det nuvarande tillståndet och framtidsmålen. Storindustrien fyller en stor uppgift för det nuvarande samhällslivets upprätthållande. Det enskilda intresset kan icke heller undvaras. Det är dessutom ännu, ehuru visst icke alltid, ofta vaknare och omtänksammare än det allmännas förvaltning.

Må man emellertid aldrig glömma att den storindustriella byggnadens grundval är aktiesystemet. Aktien representerar den krassa egennyttan utan några personliga förbindelser. Var helst en aktie ligger i ett kassafack eller i en byrålåda samlas intresset om att erhålla stor utdelning eller att sälja med vinst. Systemet har bidragit till att utplåna medkänslan för andra, det har industrialiserat de högre ämbetsmannakårerna, det har bortjagat de ovägbara värdena och även förnedrat statskonsten, det har renodlat inriktats på att förtjäna på människorna i stället för att hjälpa dem, det har främjat överspekulationen och konjunkturernas grymma spel. Bankerna ha på detta sätt fått överta många stora skogsbolag och förvandla sig till både industriidkare, jordbrukare och skogsägare.

En industri är visserligen betjänt av att äga råvaran. Men det är icke nödvändigt och bör ej tillåtas, om andra behöriga intressen därigenom äventyras. En mängd industrier även i vårt land hämta sin råvara långt ifrån. Det hade väl blivit en fastare samhällsbyggnad, om kronan disponerat sina norrlandsskogar så, att jordbruket fått, utom husbehovskog, jämväl saluskog i form av sockenallmänningar samt tillika överallt avsatts kronoparker. Den enskilda industrien hade då varit hänvisad att taga sin råvara genom inköp från kronoparker och sockenallmänningarna. Folket däruppe skulle därigenom sannolikt blivit mera välbärgat.

Det är ostridigt, att skogsvården gått framåt på alla händer. Liksom i gamla tider förkunnas dock dogmatiskt, att skogsbolagen sköta sina skogar mönstergillt. Skogsvårdsstyrelserna anses vara till mest för bondskogarna. De antagas vara allestädes närvarande samt ägna ett oväldigt och brinnande intresse åt skogsvården.

En farlig praxis synes således vara i antågande, att bolagsskogarna i regel ej behöva någon effektiv tillsyn. Skogsvårdsstyrelserna veta ofta ganska litet av vad som tilldrager sig på vidderna. Detta är en allmän uppfattning mångenstädes. I olikhet med de allmänna skogarna vill den nya strömningen skydda skogsbolagen från att sköta sin skog efter uthållighetsbruk. Behovet är mycket stort på många ställen men lagen påbjuder det ju icke.

Genom att kultivera skogsbördig mark, som ej är skogbärande, vinnas värden för framtida generationer. Vill man rädda stadig arbetsförtjänst åt den levande generationen, måste man bevara det nu uppvuxna skogskapitalet från rovbrytning.

Den senaste skogsvårdslagen av 1923 medgiver fortfarande att äldre skog eller »skog, vilken icke är att anse såsom yngre» får fritt avverkas till kapitalet blott det sörjes för återväxten. Här är således ett stort fält för aktiesystemet att på sina vidder för en tillfällig vinst avverka skogskapitalet till långvarig skada för ortsbefolkningen, industrien och det allmänna. När dessa domäner säljas till en överdriven köpeskilling, såsom ofta sker, blir köparen understundom tvungen att på en gång uttaga skogskapitalet för att rädda sig ifrån ruin. Då lagen märkligt nog ej ger någon definition på vad som skall innefattas under begreppet yngre skog, lämnas även härigenom utrymme för godtycke, mannamån och växlande praxis. Allmänheten i orterna har mångenstädes en annan uppfattning om åtskilliga bolags skogsvård, än som man söker göra gällande i de högre instanserna.

Beträffande statens skogsvård och skogsvården på allmänningarna är det icke osannolikt, att den mångenstädes ej skötes med den intensitet och sparsamhet på samma gång som ådagalägges av vissa bolag i en mönstergill skötsel av sina skogsdomäner. Statens äganderätt innebär dock den största tryggheten för framtiden. Dess skogsvård förbättras också. För statens likasom för andra allmänna skogar måste författningsenligt skogskapitalet bevaras. Över de stora bolagsskogarna vilar som nyss sagts äventyret av en eventuell kapitalförstörelse.

Vid sekelskiftet vunnos upprepade gånger stora majoriteter i andra kammaren för lag om uthållig skogshushållning även på större enskilda skogar.

År 1923 återvann ett sådant förslag, innefattande ett frambärande av jordkommissionens hemställan, understöd i utskottet av allenast fyra socialdemokrater. När frågan sedan återkom i riksdagen år 1927, var det ingen i utskottet eller riksdagen mer än motionären, som fällde en lans för denna ur skogsvårdens, industriens, nationalekonomiens, ortsbefolkningens och arbetstillfällenas synpunkt viktiga sak. En ledamot av jordbruksutskottet sade mig dock, att han slagit ett slag för saken inom vederbörande avdelning i utskottet och hoppades det bästa av utgången. Denne man var Åke Ingeström, som kort efter fannades av döden. Man kan säga, att med honom gick bort den siste liberale jordpolitikern.

Jordbrukets husbehovsvirke i de fall att ett särskilt område därför är tillagt jordbruket bör ju också värdas. Där måste ofta mycket brista på grund utav behov att skaffa någon inkomst. Själva vårdnaden av den skog som finns bör med åren förbättras på grund av växande upplysning och jordägarens insikt om sitt intresse. I de flesta fall blir nog områdets utbrytande dock den drägligaste utvägen, och på detta sätt blir som sagt avfallet bäst tillgodosett. Den avverkning av skogskapitalet, som här må äga rum, mot-

svaras av ännu vådligare totalavverkningar av äldre skog på de stora viderna. Dessa små avverkningar ske ju för övrigt för att hålla vid liv det ganska styvmoderligt behandlade jordbruket, som ju dock »utgör basis för all hushållning, som man vill skall äga bestånd och varaktighet». Även skogens rikedomar behöva koncessioneras åtskilligt i den stora allmänhetens intresse. Därför ha bemödanden också oavlåtligt framträtt i riksdagen. Dess kontrollerande har likställts med omtanken om de övriga naturrikedomarna. (Se exempelvis bilagan.)

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen för bevarande av landets skogskapital till gagn för samtliga samhällsintressen ville hos Kungl. Maj:t begära förslag till:

- 1) revision av 1923 års skogsvårdslag i syfte att förekomma olämplig totalavverkning å större vidder av skog som ej kan anses såsom yngre;
- 2) lagstadgad skyldighet för ägare av större skogar att å dem införa uthållighetsbruk, och
- 3) lagstiftning vilken på sätt 1904 års riksdag begärde tryggar tillkomsten av sockenallmänningar och andra dylika samfällda skogar.

Stockholm den 21 januari 1929.

Carl Lindhagen.

Bilaga.

Motion (nr 244) år 1911 i andra kammaren om kontroll å speciella naturrikedomar i enskild ägo.

Med allt snabbare steg synas vi nalkas sista akterna i det stora drama, som industrialismen upprullat för nutidens människor.

Det gäller för det enskilda storkapitalet att slå under sig vad man på vinst och förlust kan komma åt i dessa sista dagarnas rusningar efter monopol. Det gäller framför allt, att utan kontroll eller hänsyn till något annat, än den tillfällige ägaren, få i sin hand den begränsade tillgången på naturrikedomarna, vilka ju utgöra källflödet till de ekonomiska maktställningarna.

För vårt land gäller det därför också för den enskilda företagsamheten att fullända och betrygga den plundring av statens egendom till förmån för de enskilda intressena, vilken varit adertonhundralets särmärke och

möjliggjorts icke minst genom den talan och de befogenheter dessa enskilda intressen kunnat tillvälla sig såsom målsmän för staten själv.

Ty statens äganderätt betraktas icke såsom något vidare aktningssbjudande. Det är endast den enskilda äganderätten som är »helig», ja, så helgad, att det är rent av en from gärning att utvidga den genom beslag på statsegendom.

Om staten vill skydda sin egen jordbruksjord från att dragas in i dessa äventyr, kallas det att »taga jorden från bönderna», en förskönande omskrivning allenast på »röva ett lystmäte från spekulationen».

Om staten vill frigöra torpare, bolagsarrendatorer och deras vederlikar ur feodalismens tryckande band, ropas det om brytandet av »nationalekonomiska sanningar» och bristande insikt om »jordäganderättens art och samhällsnytta».

Om staten vill värna om sina jorddonationer till industrien och jordbruket och upprätthålla ändamålen med donationerna, träda administration och domstolar hindrande emellan och stödja på allt sätt de enskildas strävanden att göra rent hus i statens gamla visthusbodas. Till yttermera visso ha de så kallade förvärven beseglats genom 1881 års lag om tjuguarig hävd, vilken utan vidare åsidosatte den gamla grundsatsen, att statens rätt till sin jordegendom måste hållas vid makt gentemot alla de långa fingrar, som under tidernas lopp girigt gripa efter densamma.

Om staten vill slå vakt om det allmännas rätt till dess egen vattenkraft, höjas förbittrade rop och mobiliseras all möjlig hänsynslöshet. Genom en kupp 1899 skänktes evärderligen bort det allmännas rätt till vattenkraften i kungsådran. Nu på sista tiden eggas oavlåtligt regering och myndigheter att till och med helt uppgiva statens försummade rätt till sina egna vattenfall, en propaganda, vilken liksom tillföre säkerligen kommer att avkasta åtskilligt, om ej i tid ses upp med densamma.

Om staten härutöver i fråga om naturrikedomarnas utnyttjande vill kräva någon kontroll mot uppkomna eller motsedda missbruk, slå vakt om produktionens, konsumtionens och den levande arbetskraftens rätt att ej bli såld och förödd av spekulationen, ropas i gevär gentemot alla sådana attentat mot det »armbågsrum, som industrien kräver».

Det lyser igenom, var skon klämmer, då i dessa dagar rent av klagats över, att staten genom sina vattenkraftsanläggningar verkar »mördande på den enskilda industrien». Det är billiga priser, som genom förhållandenas makt blivit styggelsen för all modern industrialism. Här gapar det stora såret, den enskilda företagsamhetens skattskyldighet till andra enskilda, som på grund av monopol till naturrikedomar oförtjänt pålägga produktionen och konsumtionen en ruinerande jordränta.

De ståndaktiga stridsmännen i detta fälttåg för upprätthållandet av all slags *anarki* i den industriella företagsamheten finna ingen annan grund för ett strävande efter någon omtanke i dessa spörsmål än »bolags- och kapitalisthat». Med denna enkla stridssignal rider det moderna rovrideriet i spärr i den dagliga polemiken och minst en gång om året i dess speciella »vetenskapliga» samfund, nationalekonomiska föreningen. Det faller aldrig någon vederbörande in att vad som nu fordras är endast, att den industriella exploateringen någon gång vill gå till rätta även med sig själv och begränsa sig till sina verkliga uppgifter. Ett samhällsnyttigt utnyttjande av ett privatmonopol på naturrikedomarna kan aldrig förväntas utan någon lojalitet, social upplysning och samfundsanda. Men det är i detta så myc-

ket brister hos penningens och teknikens män, när de på det förevarande området gå till verket.

På sistone har man trott sig till och med kunna åberopa statistikens vittnesbörd till förmån för den industriella anarkien. Emigrationssiffrorna från Norrland lära nämligen, påstås det, under åren 1901—1909 försämrats. Man säger nu att detta med all sannolikhet framkallats bland annat av den osäkerhet för all företagsamhet, som agitationen för norrlandslagstiftningen skulle åstadkommit och de skuggor denna lagstiftning själv kastat framför sig.

Det är väl tvärtom icke osannolikt, att emigrationen skulle blivit ännu större efter 1906, om bondejorden i lika stor utsträckning som förut fått uppslukas av bolagen. Att norrlandslagarna ensamma och allraminst i den förfuskade form, vari de antagits, skulle kunna helt avhjälpa det frambragta olyckliga tillståndet, är uppenbart. De voro blott en första stöt mot murar av stelnade ideer och hänsynslösa privatintressen.

Emigrationen i fråga är säkerligen till större del en följd av den industriella anarkien helt enkelt. Planlöst har industrien nu skummat grädden av de stora skogsmarker, som genom avvitrtingarna planlöst släpptes ut till ett värnlöst byte. De industriella företagen själva bygga för närvarande i allt större antal på den ruinerande grunden av de uppdrivna köpeskillingarna, vartill skogen gått hand ur hand. Stora förmögenheter ha inhöstats av mellanhänderna på bekostnad av *alla* andra intressen. Arbetsförtjänsten i skogarna är reducerad till ett minimum, fisken flyr allt mer ur vattendragen och villebrådet ur markerna, friheten är en saga blott, särskilt på de stora bolagsdomänerna, jord står där ej att få till nya bosättningar, odlingen ligger nere, de förutvarande hemmansägarnas barn ha vuxit upp och kommit till insikt om sin hopplösa framtid, förväntningar om bättre tider genom ett energiskt ingripande från statsmakterna äro nedslagna genom det ständiga motståndet från »lantmännen», högerliberalerna, första kammaren, regeringen och de tongivande myndigheterna. Folket saknar framtid och fädernesland.

De nya företag, varmed man nu vinkar, äro ej till ännu och kunna ej skapas av intet; råvaran skogen måste växa igen och avkasta mera. De specialindustrier, som dessutom kunna uppstå invid obegagnade vattenfall, bliva endast enstaka prickar i det stora landskapet och kunna ej skapa någon framtid för hela den befolkning, som måste leva av jorden och skogen.

Det hotas nu till sist, att privatkapitalismen skall alldeles draga sig tillbaka, ifall den ej får behålla all maktfullkomlighet obeskuren. Särskilt vinkas vid alla möjliga tillfällen med fallet Gideå—Husum, där man ej återuppförde ett nedbrunnet sågverk samt sedan lät påskina såsom bevekelsegrund den pågående politiska agitationen för statskontroll å naturrike-domarnas tillgodogörande.

Nu är det visserligen en bekväm och beprövad politik att skylla på den allmänna politiken, ifall man nedlägger ett verk, som det, enligt egna försyndelser eller egna kalkyler, ej lönar sig längre att driva. På en affär bör man ju göra affär i största möjliga utsträckning. Den åberopade firmans innehavare har för övrigt råd till en sådan industripolitik, då den, mycket annat att förtiga, enligt domänstyrelsens utredning på annat håll (Mo och Domsjö) av kronans administration i utbyte för ett stockfångstprivilegium på 879 träd till ett kapitalvärde av 100,000 kronor fått bara efter 1882 utöver den privilegierade stockfångsten såsom vängåva uttaga krono-

skog för allra minst 3,500,000 kronor. Nämnda firmas innehavare är för övrigt av ett koleriskt temperament och skrev 1901 om utvägen för intressenter i sågverksbolag att »hellre än att riskera förlusten av sin egendom överlåta sina aktier till utlänningar, vilkas regeringar äro i stånd att skydda sina undersåtars intressen».

Regeringen, första kammaren och »alla sakkunniga» bedyrade också åren 1900 och 1902 för andra kammaren, att en begränsning av koncessionstiden för framdragande av elektriska kraftledning var »avita» och omöjlig att bära för industrien. När man sedan måste finna sig däri, gick det för sig i alla fall. Det vore också verkligen hopplöst, om vattenkraften ej skulle kunna tillgodogöras förnuftigt med iakttagande av alla berättigade intressen utan endast ensidigt och oförnuftigt. Statsmakten har ej anledning att uppställa annat än skäliga villkor. Under sådana förhållanden behöver man ej frukta, att en värdefull vattenkraft ej skall i sinom tid komma till användning.

I den mån emellertid det antydda hotet verkställes, därför att all samhällelig omtanke avvisas av privatkapitalets ägare, är detta ett ytterligare bevis på den kapitalistiska anarkiens oförenlighet med ett förnuftigt samhällsskick. Den *industriella anarkien* i tillvaratagandet av naturrikedomarna, se där en samhällsfiende, som måste betvingas av samhällets lagar.

Ingen förnekar, att även privatkapitalet under nuvarande förhållanden kan framkalla kultur och utkomstmöjligheter. Men då skall det komma över landet som ett sakta befruktande regn och ej såsom en störtflod, vilken sköljer bort gammal kultur och århundradens förutseende samt ödelägger framtiden.

Under sådana förhållanden bör tiden om någonsin nu vara inne att söka få ett enhetligt grepp på denna stora fråga, vars lösning obevekligt kräves av tidsförhållandena. Ett mål måste visserligen vara att småningom förvandla de enskilda monopolerna på speciella naturrikedomar till allmän egendom. Vad dock redan nu måste fordras är att, utan hämmande band på det sunda näringslivet, förebygga de hemsökelser, som genom en otyglad spekulation och en självrådigt eganderätt tillskyndas produktionen, konsumtionen och den levande arbetskraften, samt i övrigt förbehålla framtidens människor utvägar att på detta fält ordna sig efter sina behov och önsningar.

På grund av det offantliga motståndet mot alla strävanden för verklig ordning i samhället, ha bemödandena i förenämnda avseenden hittintills nödgats inrikta sig på speciella punkter inom det stora ämnets ram. Men till sist behöves en noggrann undersökning av hela området och en därpå grundad fullständig plan för uppbyggandet av någon harmoni mellan intressena.

Med stöd av vad sålunda anförts och under åberopande jämväl av väsentliga innehåll i den vid 1909 års riksdag i enahanda syfte inom andra kammaren väckta motionen (nr 112) jämte andra inlägg vid olika riksdagar och särskilt behandlingen 1910 i andra kammaren av inmutningsrätten till malmer, få vi hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om en enhetlig utredning på vad sätt till skyddande av alla berättigade intressen kontroll må kunna utövas över utnyttjandet av speciella natur-

rikedomar i enskildes ägo såsom skogar av större omfattning, malmer, vattenfall och torvmossar av större omfattning, samt framläggande snarast möjligt av de förslag till koncessionslagstiftning eller andra åtgärder, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 17 januari 1911.

Carl Lindhagen. Hjalmar Branting. Herman Lindqvist.
C. G. Lindley. A. C. Lindblad. Ernst Söderberg. Knut A. Tengdahl.
J. Hasselquist. Hj. Rissén. J. T. Johansson.
Sven Persson. K. A. Borg. Carl Winberg. Erik Palmstierna.
J. Åberg. J. A. Wallin. N. Edv. Lindberg. C. E. Svensson.
E. C. Kropp. Värner Rydén. Sven Linders. Nils Persson. O. H. Waldén.
Aug. Nilsson. A. J. Christierson. G. A. Strömberg.
F. W. Thorsson. Emil Kristensson. G. A. Rundgren.
N. A:son Berg. J. Forssell. E. A. Leksell. Viktor Larsson.
Bernh. Eriksson. L. J. Carlsson.
